

**УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І ПІДПРИЄМНИЦТВА**

**ГАРМОНІЙНИЙ РОЗВИТОК ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ
ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ**

Колективна монографія

Під редакцією
Непочатенко О.О.

Умань
Видавець «Сочінський»
2021

УДК 338.43
ББК 65.32
С 76

*Друкується за рішенням вченої ради
Уманського національного університету садівництва
(протокол №3 від 21.11.2020 року)*

Рецензенти:

доктор економічних наук, професор Малік М.Й.;
доктор економічних наук, професор Жудро М.К.;
доктор економічних наук, професор Нестерчук Ю.О.

Автори вміщених матеріалів висловлюють свою думку, яка не завжди збігається з позицією редакції. За зміст матеріалів (у т.ч. відсутність плагіату) відповідальність несуть автори. Матеріали подаються в авторській редакції.

Гармонійний розвиток економіки України в умовах трансформаційних перетворень / Під ред. д.е.н., професора О.О. Непочатенко. Умань: Видавець «Сочінський», 2021. 157 с.

ISBN 978-966-2643-22-0

У монографії викладені результати досліджень сучасних проблем розвитку економіки України. Висвітлені соціально-економічні аспекти сталого розвитку економіки. Розглянуто роль та місце фінансової та податкової політики у забезпеченні поступального розвитку економічної системи. Досліджено розвиток окремих галузей національної економіки. Значну увагу приділено теоретичним та практичним аспектам розвитку підприємницької діяльності як основи успішного функціонування економіки країни.

Розраховано на студентів, аспірантів, викладачів, наукових співробітників та фахівців, які займаються питаннями розвитку економіки.

ISBN 978-966-2643-22-0

© Уманський національний
університет садівництва, 2021

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

- 1.1. Екологічні заходи в програмі сталого розвитку регіону та умови їх програмування (Петренко О.Я., к.е.н., доцент Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва; Завадський С.О., директор ДП «Харківський науково-дослідний та проектний інститут землеустрою») 8
- 1.2. Кредитування дрібних аграріїв через призму земельної реформи (Бондаренко Н.В., к.е.н., доцент, Цимбалюк Ю.А., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва; Яковенко О.Р., здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня Уманський національний університет садівництва) 17
- 1.3. Механізми реалізації державної політики у сфері забезпечення раціонального використання та охорони земель (Макєєва Л.М., к.н. держ.упр., доцент, Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва) 25
- 1.4. Маркетингові аспекти аграрного менеджменту (Шкільний О.О., д.е.н., професор Уманський національний університет садівництва) 31
- 1.5. Розвиток конкурентноспроможного ринку освітніх послуг в умовах економічних світових процесів (Пономаренко О.В., викладач, Уманський національний університет садівництва) 36
- 1.6. Стан екологічного оподаткування в Україні та напрями його оптимізації (Барабаш Л.В., к.е.н., доцент, Осіпова А.А., викладач, Уманський національний університет садівництва) 41

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ

- 2.1. Методологічні підходи до формування механізму аграрного страхування (Прокочук О.Т., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва) 48
- 2.2. Переваги та недоліки недержавного пенсійного страхування в Україні (Бондаренко Н.В., к.е.н., доцент, Власюк С.А., к.е.н., доцент, Підпригора С.М., здобувач третього рівня вищої освіти, Уманський національний університет садівництва) 53
- 2.3. Стан та тенденції розвитку банківського регулювання та нагляду в Україні (Мельник К.М., к.е.н., доцент, Улянич Ю.В., к.е.н., доцент) 59

Уманський національний університет садівництва)

2.4. Теорія суспільного вибору як теоретичне підґрунтя трансформаційних перетворень в Україні (*Костюк В.С., к.е.н., доцент Уманський національний університет садівництва*) 67

2.5. Фінансове забезпечення соціального захисту населення в Україні у контексті євроінтеграційних процесів та бюджетної децентралізації (*Гузар Б.С., к.е.н., доцент, Бабчук В.Ю., аспірант, Уманський національний університет садівництва*) 71

2.6. Візуалізація процесів страхування (*Улянич Ю.В., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва, Бутко Н.В., к.е.н., доцент, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького*) 79

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

3.1. Адаптація зарубіжного досвіду вдосконалення кредитного механізму в аграрному секторі економіки (*Колотуха С.М., к.е.н., доцент, Переполка В.Ю. аспірант, Уманський національний університет садівництва*) 86

3.2. Проблеми обліку і контролю експлуатації машино - тракторного парку (*О.І. Крочак, к.е.н., М.В. Мельниченко, магістр, Уманський національний університет садівництва, В.В. Аксьонов, В.В. Холявко Черкаський НДЕКЦ МВС*) 91

3.3. Проблеми розвитку аграрного сектору економіки України у контексті постіндустріального економічного розвитку (*Мокерова Н.В., старший викладач Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва*) 96

3.4. Забезпечення стійкого розвитку фінансово-аграрно-промислового комплексу регіонального рівня (*Нестерчук Ю.О., професор, Новицький І.В., PhD Уманський національний університет садівництва*) 102

РОЗДІЛ 4. СТАНОВЛЕННЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

4.1. Аналіз конкурентних переваг сучасного підприємства на прикладі ПрАТ «Хмільницька швейна фабрика «Лілея»» (*Адлер О.О., к.т.н., доцент, Лесько О.Й., к.е.н., професор, Причепя І.В., к.е.н., доцент, Руда Л.П., к.е.н., доцент, Вінницький національний технічний університет*) 110

- 4.2. Використання апарату нечіткої логіки для багатокритеріальної оцінки інвестиційної привабливості промислових підприємств (*Ратушняк О.Г., к.т.н., доцент, Лялюк О. Г., к.т.н., доцент, Причепя І. В., к.е.н., доцент, Вінницький національний технічний університет*) 117
- 4.3. Вплив економічної психології на етику підприємництва та підприємницьку діяльність (*Ревуцька А.О., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва*) 123
- 4.4. Вплив екологічного бренду на поведінку споживачів (*Корман І.І., к.е.н., доцент, Семенда О.В., к.е.н., ст. викладач, Уманський національний університет садівництва*) 129
- 4.5. Демографічні чинники та їх вплив на кадровий потенціал підприємств (*Ревуцька А.О., к.е.н., доцент, Уманський національний університет садівництва*) 134
- 4.6. Інноваційна доктрина гармонійного розвитку підприємств аграрного сектору (*Соколюк С.Ю., д.е.н., доцент Уманський національний університет садівництва*) 140
- 4.7. Порівняльні характеристики розвитку сільськогосподарських підприємств України та Польщі (*Безкровний А.В., к.е.н., Східноєвропейський університет економіки і менеджменту*) 145
- 4.8. Цифровізація як рушійна сила розвитку підприємництва (*Пугачевська К.Й., к.е.н., доцент, О. Феєр, к.е.н., доцент, Мукачівський державний університет*) 150

інституційного середовища. Потребує нагальності вирішення проблеми невизначеності сільськогосподарської політики та затвердження програми дій щодо розвитку аграрного сектору економіки України, де зазначаються пріоритети, методи, напрями та рівень державної підтримки підприємців, виробників сільськогосподарської продукції, засади фінансово-податкової й інвестиційної політики тощо. Моделювання свідчить про необхідність підвищення уваги до аграрного сектора економіки країни, оскільки вплив фінансової кризи, військових дій, погіршення рівня життя населення поряд з намірами зміни аграрної політики держави ведуть до невизначеності розвитку аграрного сектору економіки в умовах інституційних змін. Без негайного втручання немає високої ймовірності на поліпшення ситуації та збільшення обсягів виробництва. Саме тому питання розвитку аграрного сектору економіки України в умовах інституційних змін є настільки важливими для нашої держави.

3.4. Забезпечення стійкого розвитку фінансово-аграрно-промислового комплексу регіонального рівня

Необхідність удосконалення економічного механізму взаємовідносин учасників зернопродуктового виробництва визначається комплексом та масштабністю загальнодержавних, регіональних та господарських соціально-економічних завдань, що вони виконують. Складаючи загальний базис продовольчого забезпечення населення країни, зернопродуктовий підкомплекс України виконує глобальне цільове призначення – задоволення потреб у зерні та продуктах, одержаних від його переробки. Цілком об'єктивно рівень розвитку зернового ринку визначає рівень і якість життя населення, надійність забезпечення продовольчими ресурсами країни і регіонів, сприяє зміцненню продовольчої безпеки. Погоджуємось з твердженням про подальший розвиток підкомплексу на основі ефективного функціонування тісно інтегрованих структур з виробництва кінцевої продукції, забезпечуючи економічні інтереси підприємств усіх галузей у процесі розподілу прибутку від реалізації кінцевої продукції¹²⁰.

Практика останніх десятиліть доводить позитивні зрушення в показниках результативності аграрно-промислового виробництва за рахунок стрімкого розвитку потужних корпоративних структур холдингового типу. Саме через зрощення сільськогосподарського, промислового (в т.ч. не пов'язаного з аграрно-промисловим виробництвом), торговельного, банківського капіталів стала можливою інноваційна техніко-технологічна модернізація сільськогосподарського виробництва, ефективне використання економічних, організаційних, інвестиційних та ін. переваг нових інтегрованих структур для реалізації стратегії конкурентоспроможного розвитку. Більшість агрохолдингових структур спеціалізується на виробництві найбільш високотехнологічних і дохідних видів сільськогосподарської продукції, а зерновиробництво для

¹²⁰ Резнік Н.П., Печерський В.В. Формування інституційно-економічного механізму корпоративного управління інтегрованим аграрним підприємством. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2017. № 1. С. 61-66.

більшості вітчизняних сільгоспвиробників було і залишається прибутковою галуззю, що забезпечує стабільні надходження грошових коштів.

Мотивує учасників аграрно-промислової інтеграції не лише можливість утримання ринкових позицій, але й змога залучати ресурсоощадні агротехнології та підвищувати конкурентоспроможність кінцевої продукції. Включення до таких ланцюгів «приросту вартості» інших галузей, в тому числі машинобудівної промисловості, дозволяє створити базу для технологічного поштовху, за умови продукування та використання наукомістких технологій¹²¹.

Аналізуючи генезу розвитку фінансово-промислових груп слід констатувати значні відмінності сучасних їх моделей від початкових варіантів співпраці, а також особливості організації, розмірів, структури, спеціалізації, джерел фінансування, рівня втручання держави в економічну сферу таких структур у економіках різних країн.

Розвиток основних галузей економіки США та промислово-фінансову політику держави визначають сімейні (Моргани, Рокфелери, Дюпони, Меллони та ін.) та регіональні (Чикагська, Клівлендська, Каліфорнійська тощо) фінансові групи, що за рахунок концентрації значних пакетів акцій та інтеграції різнопрофільних промислових й комерційних компаній з банківськими структурами сприяли розширенню послуг банків і підвищенню надійності вкладення капіталу¹²².

У Німеччині центральну роль у процесі міжгалузевої інтеграції промислових концернів з фінансовими установами у стійкі горизонтальні промислово-фінансові об'єднання та в управлінні ними переважно відіграють великі банки. Створені таким чином структури є гнучкими утвореннями саме за рахунок банків, що регулюють процеси поглинання або злиття окремих компаній у межах потужних фінансово-промислових груп та чинять суттєвий вплив на економіку держави, тісно співпрацюючи з урядами земель, які мають значну автономію від федерального уряду та законодавства¹²³.

Сімейні унії та зв'язки, а також налагоджена система угод щодо ринків збуту та поставок, кредитно-фінансових та інвестиційно-гарантійних відносин, виробничо-технологічного та науково-дослідного співробітництва за безумовної спрямованої підтримки владними структурами дали змогу сформувати ядро промислово-фінансових груп Франції¹²⁴.

В економіці Італії фінансово-промислові групи набули розвитку в окремих галузях, як то машинобудування, автомобілебудування, приладобудування тощо.

¹²¹ Пугачов М.В. Тенденції української економіки очима керівників підприємств : аналітичний огляд. Дослідження інвестиційної політики українських підприємств. Статистика України. 2009. № 1. С. 41-49.

¹²² Борик О. Особливості формування промислово-фінансових груп в умовах країн ЄС та СНД та використання зарубіжного досвіду для України. Соціально-економічні проблеми і держава. 2009. №1(2). С. 87-92.

¹²³ Алексеев І.В., Колісник М.К., Мороз А.С. Управління ресурсним забезпеченням промислово-фінансових груп : монографія. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка». 2007. 132 с.

¹²⁴ Жихарцева О.О. Зарубіжний досвід діяльності фінансово-промислових груп. Інноваційна економіка. 2016. № 3-4. С. 181-185.

Ядром таких груп стає державний або банківсько-фінансовий холдинг, які були сформовані за підтримки державної фінансово-кредитної системи¹²⁵.

Становлячи близько 10 % від усіх японських компаній промислово-фінансові групи забезпечують понад 50 % доходу від реалізації продукції провідних галузей економіки, контролюючи 58-75 % активів всієї країни. Саме така форма співпраці дозволила здійснити технологічний прорив за рахунок реалізації технологічних інновацій та значно підвищити конкурентоспроможність підприємств¹²⁶. У Південній Кореї високі темпи розвитку економіки були досягнуті в тому числі через державне стимулювання розвитку промислово-фінансових груп, які в кінці минулого століття з метою завоювання провідних позицій на світовому ринку налагоджували кооперативні зв'язки з міжнародними корпораціями.

Окремі автори вказують на необхідність залучення фінансових установ до інтеграційних процесів в аграрній сфері шляхом створення регіональних фінансово-агропромислових комплексів, аргументуючи це зниженням активності інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств через брак власних коштів і обмеженість бюджетного фінансування¹²⁷. Вказуючи на уразливість окремих господарюючих суб'єктів та фінансових інститутів на ринку, інші науковці підтверджують можливість подолання кризових явищ за рахунок участі у фінансово-промислових групах¹²⁸. Такі формування із залученням сільськогосподарських товаровиробників набули поширення у вигляді агропромислових фінансових груп (агропромислово-фінансових, фінансово-агропромислових груп, фінпроагрохолдингів) з 1996 р. з прийняттям Закону України «Про промислово фінансові групи в Україні». З 2010 року законодавче регламентування діяльності фінансово-промислових груп припинено із втратою чинності закону та вилученням відповідної статті з Господарського кодексу України. Проте, стійкий розвиток аграрно-промислових формувань за участю фінансових установ спонукає до пошуку механізму такої інтеграції для основних продуктових підкомплексів через відповідно законодавчо визначену організаційно-правову форму.

Згідно відповідних статей Цивільного кодексу України, Господарського кодексу України, Закону України «Про господарські товариства», Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» регламентується діяльність підприємств, їх об'єднань та господарських товариств усіх видів. Аналіз чинного законодавства підтверджує можливість розробки організаційно-економічного механізму формування та функціонування аграрно-промислового

¹²⁵ Яненко І.Г., Полетаєв О.О. Промислово-фінансові групи: Україна та зарубіжжя. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Серія : Економіка. 2014. Т. 243. Вип. 231. С. 43-47.

¹²⁶ Чубка О.М. Особливості створення і функціонування ПФГ у різних країнах світу. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління. 2003. № 484. С. 188-192.

¹²⁷ Кривець Ю.М., Постол А.А. Інноваційні та корпоративні засади управління розвитком суб'єктів аграрного господарювання. Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку аграрного сектору економіки України : колективна монографія / За заг. ред. А.В. Руснак. Херсон: ТОВ «ВКФ «СТАР» ЛТД», 2017. С.11-20.

¹²⁸ Жихарцева О.О. Зарубіжний досвід діяльності фінансово-промислових груп. Інноваційна економіка. 2016. № 3-4. С. 181-185.

формування за участю виробників сільгосппродукції, зберігаючих та переробних підприємств, торговельних організацій та кредитної структури.

У спеціалізації сільськогосподарського виробництва переважної більшості сільськогосподарських підприємств, фермерських господарств та інших бізнес-структур Черкаської області головною галуззю традиційно є виробництво зерна. Тому саме для налагодження замкненого циклу виробництва продукції зернопродуктового підкомплексу та реалізації їх кінцевому споживачу доцільно створювати аграрно-промислові формування за територіальним принципом.

Тому змодельовано типову для обраного регіону інтегровану структуру на основі існуючої групи підприємств підкомплексу району в селі Криві Коліна Тальнівського району Черкаської області. В даному населеному пункті є група підприємств, а саме ТОВ «Вел Груп», ТОВ «Урочище Журавське», ТОВ «Об'єднана сільськогосподарська компанія», ТОВ «Мовер Міл», ФГ «Гірський Тікич», ФГ «Золото Ланів», що об'єднані спільними засновниками – фізичними особами, які пов'язані між собою родинними зв'язками, тобто група компаній родинного типу. Метою об'єднання підприємств є отримання синергетичного ефекту від спільної діяльності на основі технологічної та економічної інтеграції, оптимізації інвестиційного забезпечення технологічного ланцюга, зростання ліквідності, ефективності та конкурентоспроможності підприємств.

Кількість сільськогосподарських підприємств обмежується елеваторними потужностями, земельним банком, автопарком логістичної компанії та потужностями переробних підприємств. Адже у межах інтегрованого формування планується налагодити повний технологічний цикл від виробництва зерна, його зберігання, транспортування, реалізації та виробництва й реалізації борошна, круп, макаронних виробів, хліба, хлібобулочних, борошняних кондитерських виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання, з можливим розширенням виробництва за рахунок виробництва комбікормів та розвитком тваринництва.

У межах стратегічних напрямів використання ресурсного потенціалу підприємств у складі інтегрованої структури необхідно оптимізувати виробничо-комерційну діяльність, інформаційні потоки за рахунок оптимізації системи управління. При цьому керована підсистема має такі складові: виробничу, фінансово-економічну, маркетингову, обслуговуючу, інформаційну.

Всі підприємства групи компаній не пов'язані між собою юридично та становлять відокремлені юридичні особи. Така структура управління є найбільш безпечною, враховуючи ситуацію з рейдерськими захопленнями аграрних і виробничих підприємств в Україні та фіскального тиску. Сільськогосподарські підприємства групи компаній знаходяться на єдиному сільськогосподарському податку 4 групи, що дає переваги в їх діяльності, решта підприємств знаходяться на загальній системі оподаткування. Всі підприємства окремо мають своїх найманих працівників та власні відокремлені баланси, техніку, приміщення, договори оренди земель та інше.

Сталий розвиток підприємств у складі інтегрованої структури та їх прибутковість залежить від оптимального забезпечення оборотними активами та їх ефективного використання. Такі засоби формуються із внесків усіх учасників,

включно з кредитною установою, а також за потреби залучаються зовнішні кредитні ресурси. Кредиторами можуть бути також учасники «об'єднання», крім того окремі з них можуть надавати поворотну фінансову допомогу одне одному.

До складу товариства входить елеватор ємністю одночасного зберігання 20000 т. Тип елеватора – лінійний. Тип зберігання – металеві силоси BROCK, SUKUP (США). Для доведення зерна використовують зерносушарки SUKUP (США), потужність яких при зменшенні на 10 % вологи по кукурудзі за годину складає 20 тонн. Очисне обладнання – українського виробництва потужністю – 50 т на годину. Елеватор має сучасне транспортне обладнання – ланцюгові транспортери Групи компаній «Зернова Столиця» (Україна). Одна лінія автоприймання зерна забезпечує 1000 т/добу. Автовідвантаження має потужність 1000 т/добу. Елеватор має власну сертифіковану лабораторію і здійснює контроль якості зерна.

Стаціонарний борошномельний комплекс ТОВ «Мовер Міл» має добову продуктивність – 350 т, виробляє 170 т борошна вищого гатунку, 105 т першого гатунку та 75 т висівок. Також є можливість відбору манної крупи. Обладнання Турецької компанії GDM повністю автоматизоване та комп'ютеризоване. На млині можуть працювати до 4 працівників на зміні без врахування складу. Фасування відбувається в мішкотару та пакети від 1 кг до 50 кг, також відпускається продукція безтарно.

Підприємство продає продукцію на внутрішньому ринку України та на зовнішньому. Серед експортних контрактів підприємства є країни: Уганда, Кенія, Мозамбік, Палестина, Туреччина, Арабські Емірати, Венесуела, Оман.

Парк технічних засобів сільськогосподарських товариств є новим та таким, що відповідає сучасним вимогам інноваційного розвитку, налічує 100 одиниць техніки світових брендів. Зокрема трактори, комбайни, сівалки, плуги, інше навісне та самохідне обладнання компаній: New Holland, Lemken, John Deer, Amazone, Claas, Vederstad, Poettinger, Metalfor, Kuhn, Farnet, Kverneland.

Логістична компанія ТОВ «Вел Груп» налічує 15 зерновозів-вантажівок VAN у своїй власності, а також до 50 зерновозів в управлінні. Завдяки цьому автопарку підприємство щорічно перевозить більше як 100 тис т зернових в порти України. Підприємство є потужним гравцем на ринку зернових, воно закуповує зерно у фермерів та інших підприємств та експортує через порти Чорного моря. При цьому забезпечує повним завантаженням елеватор ТОВ «Урочище Журавське» та млин сировиною ТОВ «Мовер Міл». Також доставляє зерно власного виробництва агрокомпаній в порти Чорного моря.

В основі ефективності функціонування об'єднання покладено принцип сталого розвитку усіх членів та виплати дивідендів кінцевим бенефіціарам цих компаній. Обов'язковою умовою налагодження відносин між підприємствами різних галузей в межах інтегрованої структури стає повна відокремленість економіки всіх юридичних осіб і окреме звітування перед інвесторами.

Замкнений технологічний цикл складається з окремих виробничих та обслуговуючих ланок, на кожній з яких калькулюються витрати. Їх відшкодування може здійснюватися у різні способи. Концепція відшкодування

витрат передбачає повну оплату продукції та послуг у процесі переходу від однієї до іншої ланки технологічного ланцюга зернопродуктового виробництва. Такі розрахунки здійснюються за ринковими цінами, що перевищують собівартість. Таким чином, обліковується прибутковість кожної ланки виробництва: вирощування, зберігання, переробка, транспортування. Так аналізується формування доданої вартості у межах кожного процесу і розраховується ефективність цього процесу відносно інвестицій на його організацію.

Оцінювати стійкість розвитку інтегрованої структури зернопродуктового підкомплексу пропонується за уточненою системою індикаторів, що характеризують зміни у зовнішньому середовищі та внутрішні відхилення у функціональних підсистемах зернопродуктового підкомплексу у розрізі їх господарюючих суб'єктів (табл. 1). Часткові показники розвитку галузевих учасників інтегрованої структури формуватимуть загальносистемні показники самоорганізації та стійкого розвитку системи в цілому.

1. Індикатори стійкості розвитку інтегрованої структури зернопродуктового підкомплексу

Перспектива	Індикатори
1	2
На рівні соціально-економічного простору функціонування інтегрованої системи	
Фінансова	рівень фінансового потенціалу інтегрованої структури у порівнянні з аналогічними; тенденції зміни інвестиційного клімату та інвестиційних переваг; динаміка валютного курсу, облікової ставки банків
Клієнтська	розмір консолідованої частки ринків кінцевої та проміжної продукції інтегрованого формування; індикатори демографічної ситуації та платоспроможного попиту на ринку; зміна законодавчих бар'єрів входу на ринок
Виробнича	частка інноваційної продукції зернопродуктової групи на ринку; кон'юнктура ринків продукції зернопродуктової групи; диверсифікація зернопродуктового виробництва
Розвитку	кількість пропозицій щодо участі в інтегрованому формуванні; експертна оцінка можливостей диверсифікації виробництва за рахунок споріднених галузей та динаміки їх розвитку; кількість винаходів та інновацій у зонах присутності; оцінка можливості та доцільності виходу на міжрегіональний рівень
На рівні взаємодії господарюючих суб'єктів за функціональними компетентностями	
Фінансова	рівень монополізації ринків, ступінь прояву цінової конкуренції; розвиток ринків фінансових ресурсів
Клієнтська	динаміка попиту на окремі групи товарів зернопродуктового підкомплексу; еластичність попиту на окремі групи товарів; рівень цін конкурентів на подібну продукцію
Виробнича	потенціал суб'єктів господарювання до початку інтеграційної взаємодії; середня тривалість та витрати на розробку інноваційної продукції; середня тривалість та витрати на виробництво й реалізацію подібної продукції за неінтегрованого функціонування суб'єктів
Розвитку	плинність кадрів в інтегрованих структурах; інноваційний потенціал галузей зернопродуктового підкомплексу
На рівні окремих учасників інтегрованого формування зернопродуктового підкомплексу	

<i>Продовження табл. 1</i>	
1	2
Фінансова	середня ефективність використання активів; розвиток інвестиційного потенціалу підприємства
Клієнтська	попит на товари конкурентів; ринкова активність; рівень купівельної спроможності потенційних споживачів продукції
Виробнича	рівень монопольного диктату постачальників; динаміка пропозиції засобів та предметів праці; рівень унікальності використовуваних підприємством ресурсів
Розвитку	динаміка витрат на інноваційну діяльність; вільність доступу до інноваційних розробок

Джерело: сформовано автором

Декларуючи забезпечення стратегічних інтересів учасників інтегрованого формування зернопродуктового підкомплексу та зміцнення їх виробничого й фінансового потенціалу у процесі забезпечення стійкого розвитку інтегрованої структури, вважаємо за потрібне обґрунтувати систему узагальнюючих показників, що характеризують загальні компетенції функціональних учасників та їх забезпечення (табл. 2).

2. Індикатори реалізації функціональних компетенцій учасників інтегрованого формування

Перспектива	Індикатори
1	2
На рівні соціально-економічного простору функціонування інтегрованої системи	
Фінансова	достатність прибутку
Клієнтська	рівень взаємодії з суб'єктами середовища прямого впливу; відповідність виробленої продукції запитам споживача за кількісними та якісними характеристиками
Виробнича	частка інноваційних процесів та продуктів; інноваційна активність; можливість розширення компетенцій у межах функціональних підсистем
Розвитку	рівень загальних витрат на інноваційну діяльність; технологічна гнучкість виробництва
На рівні взаємодії господарюючих суб'єктів за функціональними компетентностями	
Фінансова	ступінь узгодженості фінансових й інформаційних потоків у процесі функціональних взаємодій; рівень стійкості економічного росту в розрізі галузевих учасників інтеграції
Клієнтська	узгодженість взаємодії учасників інтегрованої системи із зовнішнім середовищем у процесі постачання (входу) та збуту (виходу); формування витрат на ринкову активність підприємства
Виробнича	узгодженість процесів виробництва та його обслуговування у процесі взаємодії учасників інтегрованого об'єднання; відповідність діяльності кожного учасника інтегрованої системи технологічним потребам інших у межах замкнутого ланцюга; узгодженість логістичних потоків

<i>Продовження табл. 2</i>	
1	2
Розвитку	гнучкість механізму розподілу витрат на інноваційну діяльність між учасниками інтеграції; результативність інноваційної діяльності
На рівні окремих учасників інтегрованого формування зернопродуктового підкомплексу	
Фінансова	відповідність фінансових потоків корпоративній стратегії
Клієнтська	відповідність функціональних компетентностей учасників зернопродуктового ланцюга загальній клієнтській стратегії; ефективність маркетингової діяльності
Виробнича	рівень фінансово-бюджетної дисципліни; рівень автономності учасників та корпоративної дисципліни
Розвитку	частка інноваційної продукції в загальному виробництві; адаптивність персоналу до інноваційних змін та ступінь інформованості щодо них

Джерело: сформовано автором

Отже, організаційно-економічний механізм залучення фінансових установ до інтеграційних процесів в аграрній сфері передбачає розробку моделі регіонального фінансово-агропромислового комплексу на основі інтегрованої групи підприємств, як консолідованої системи учасників замкненого зернопродуктового ланцюга, які обирають спільний напрям розвитку, стійкість якого проявляється в узгодженні параметрів змін факторів реалізації функцій учасників та їх очікувань від інтеграційної взаємодії.

У процесі комплексного аналізу забезпечення стійкого розвитку інтегрованої структури зернопродуктового підкомплексу розроблена система індикаторів стає базою для їх конкретизації за підсистемами, функціями та окремими виконавцями.